

Sredstva evropske kohezijske politike

Večletni finančni okvir 2021-2027

Kako daleč je Slovenija pri programiranju evropskih kohezijskih sredstev finančnega okvira 2021-2027? Kaj se bo lahko financiralo in kaj ne? Kakšne bodo priložnosti za financiranje podjetij?

Nina Vrabelj, Projektna pisarna, GZS

Glavna značilnost prihodnjega okvira je osredotočenost na ključne naložbene prioritete, pri katerih lahko EU doseže najboljše rezultate.

Ključna novost, ki jo prinaša posodobljeni okvir EKP v obdobju 2021-2027, je združeno izvajanje skladov in enoten sklop pravil, ki zmanjšujejo birokracijo in prinašajo enostavnejše postopke v okviru dodelitve sredstev.

Večletni finančni okvir je dogovor o financiranju ključnih prioritet Evropske unije (EU) v sedemletnem obdobju in s tem okvir za sprejem letnih evropskih proračunov. Finančni okvir mora zagotavljati, da se odhodki unije izvršujejo na urejen način in v mejah njenih lastnih sredstev. Vsebuje določbe, ki jih je treba upoštevati v letnem proračunu unije, in s tem postavlja temelje finančne discipline. Usklajevanje večletnega finančnega okvirja tradicionalno velja za tehnično in politično najzahtevnejše v Evropski uniji, saj njihov rezultat določa potencialno finančno pozicijo držav članic glede na proračun EU, poleg tega pa posredno določa smer, v katero se bo razvijala EU v naslednjem obdobju (vir: gov.si, 2021).

Sredstva evropske kohezijske politike (EKP) so ključna razvojna sredstva, do katerih država lahko dostopa. Z okvirjem kohezijske politike 2021-2027 se želi nadoknaditi asimetrični razvoj regij znotraj evropske skupnosti. Prve predstavitve o finančni perspektivi v okviru evropske kohezijske politike segajo v maj 2018, ko je Evropska komisija (EK) predstavila okvir za obdobje 2021-2027. Glavna značilnost prihodnjega okvira je osredotočenost na ključne naložbene prioritete, pri katerih lahko EU doseže najboljše rezultate. Sredstva kohezijske politike bodo tudi v prihodnje usmerjena v regije, ki najbolj zaostajajo za preostalo EU, hkrati bo kohezijska politika ostala tudi

močna, neposredna povezava med EU ter njenimi regijami in mesti (vir: gov.si, 2021).

Združeno izvajanje skladov in enoten sklop pravil

Ključna novost, ki jo prinaša posodobljeni okvir EKP v obdobju 2021-2027, je združeno izvajanje skladov in enoten sklop pravil, ki zmanjšujejo birokracijo in prinašajo enostavnejše postopke v okviru dodelitve sredstev. Prav tako bo več pozornosti namenjene povečani prožnosti in morebitnim spremembam prioritet, ki jih narekujejo nastajajoče potrebe. EKP v obdobju 2021-2027 omogoča več sinergije, povezovalna in sodelovalna pri uresničevanju skupnih ciljev na področju inovacij, podnebnih ukrepov, rasti, ustvarjanja novih delovnih mest in skladen regionalni razvoj. Ker je EU zavezana transparentnosti in preglednosti, bo za vse programe še naprej v veljavi preverjanje v naprej določenih merljivih ciljev. Novi okvir uvaja letni pregled uspešnosti v obliki političnega dialoga med organi, pristojnimi za programe in EK. Za povečanje preglednosti bodo državljani lahko spremljali dvomesečna poročila o izvajanju, ki bodo objavljena na podatkovni platformi o koheziji (vir: gov.si, 2021).

Pet prednostnih področij, ki bodo gonilna sila naložb

Ena glavnih značilnosti predloga EK za modernizirano kohezijsko politiko je osredotočenost na ključne naložbene prioritete, pri katerih lahko EU doseže najboljše rezultate. V predlogu EK je načrtovana podpora naslednjim petim prednostnim področjem, ki bodo gonilna sila naložb:

1. pametnejša Evropa (inovativno in pametno gospodarsko preoblikovanje);
2. bolj zelena, nizkoogljikna Evropa (vključno z energetskim prehodom, krožnim gospodarstvom, prilagajanjem podnebnim spremembam in obvladovanjem tveganj);
3. bolj povezana Evropa (mobilnost in povezanost IKT);
4. bolj socialna Evropa (evropski stebler socialnih pravic in podpora za zdravstveno varstvo);
5. Evropa bližje državljanom (trajnostni razvoj mestnih, podeželskih in obalnih območij ter lokalne pobude) (vir: EU skladi, 2021).

Slika 1: Do leta 2030 bo iz različnih mehanizmov na voljo 12 milijard evrov (vir: SVRK)

Slika 2: Cilji politik EKP 2021-2027 (vir: SVRK)

Slovenija je za potrebe EKP razdeljena v dve kohezijski regiji – Zahodno Slovenijo in Vzhodno Slovenijo. Po zadnjih razpoložljivih statističnih podatkih iz leta 2016 dosega zahodna kohezijska regija 99 odstotkov povprečne razvitosti EU, vzhodna 68 odstotkov. Celotna Slovenija pa dosega 83 odstotkov razvitosti EU. Slovenija je bila v pogajanjih o evropskem proračunu, ki so se zaključila julija 2020, uspešna, saj ostaja neto prejemnica.

Zaradi priprave Načrta za okrevanje in odpornost (NOO) je pri pripravi operativnih programov (OP) prišlo do manjših zamikov in bodo le-ti pripravljene tekom poletja, zaradi česar podrobnosti po posameznih ciljnih politikah še niso znani. V prihodnjih sedmih letih bo Slovenija prejela 3,3 milijarde evrov na področju EKP, 1,6 milijarde sredstev v okviru kmetijske politike in 100 milijonov iz Sklada za pravičen prehod. Sklad za pravičen prehod predstavlja ključno orodje za območja, ki jih bo prehod k podnebni nevtralnosti najbolj prizadel (vir: gov.si, 2021). Prvi razpisi iz kohezijske politike bodo objavljeni v začetku leta 2022.

NOO je bil pripravljen na način, da bo večji delež sredstev namenjen državnim projektom, medtem ko bo večletni finančni okvir (VFO) namenjen regijam, kar pomeni, da bo večji poudarek na lokalnih skupnostih. Posledično lahko le-te skozi svoje instrumente podpirajo podjetništvo, socialno varstvo, zdravstvo in podobno.

V tem trenutku je Sporazum o partnerstvu za obdobje 2021-2027 v usklajevanju z EK. V sporazumu so zapisani osnovni finančni okvirji posameznih ciljev politik. Na vladni ravni je bila sprejeta odločitev, da bo Slovenija imela v tem obdobju le en OP, na začetku letošnjega leta so jih nameravali imeti več, vendar so se po pogajanjih z EK in s posameznimi resorji odločili za enega. V Sloveniji nimamo pokrajin, tudi upravljanja ne bo na regionalnem nivoju, saj nimamo

primernih institucij, tako da je tudi administracija manj zahtevna in bo enoten dokument zadovoljiv. Seveda pa bo v OP potrebno jasno razdeliti sredstva med Vzhodno kohezijsko regijo (1.498 milijonov evrov), Zahodno kohezijsko regijo (514 milijonov evrov) in Kohezijskim skladom (831 milijonov evrov). Slednji je namenjen večjim infrastrukturnim projektom na področju okolja, prometa, energetike bodisi na državni bodisi na lokalni ravni. Na vzhodno in zahodno kohezijsko regijo pa se delita le socialni in regionalni sklad. V kolikor se izkaže, da bi ena izmed regij počrpala manj sredstev, se lahko med regijama prelije maksimalno 15 % sredstev.

Srčno upamo, da se bodo pospešili postopki priprave in sprejemanja dokumentov, ki bodo podlaga za črpanje sredstev EKP in da bodo le-ta ta čim prej na voljo, tako v okviru NOO kot VFO 2021-2027 ter da bo v slednjem še več poudarka in priložnosti, ki bodo namenjene izključno podjetjem, saj so le-ta gonilna sila našega gospodarstva. Strokovnjaki menijo, da bi za ambicioznejši razvojni preboj Slovenije morali vložiti veliko več sredstev v digitalizacijo, raziskave, razvoj, inovacije ter zeleni prehod gospodarstva. Tudi na GZS smo ocenili, da je obseg dodeljenih nepovratnih sredstev za gospodarstvo v sklopu NOO prenizek za učinkovito doseganje zastavljenih ciljev, zaradi česar si želimo in spodbujamo, da bodo imela podjetja več priložnosti v okviru VFO 2021-2027. ^{gg}

V predlogu EK je načrtovana podpora petim prednostnim področjem, ki bodo gonilna sila naložb.

Strokovnjaki menijo, da bi za ambicioznejši razvojni preboj Slovenije morali vložiti veliko več sredstev v digitalizacijo, raziskave, razvoj, inovacije ter zeleni prehod gospodarstva.

EU skladi

